

ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

PROFESSIONAL SELF REALIZATION OF THE FUTURE SPECIALIST IN PRESCHOOL EDUCATION

У статті передбачено розкрити особливості професійної самореалізації майбутнього фахівця з дошкільної освіти. Відображено основні функції, які виконує процес самовдосконалення та самореалізації професійної діяльності майбутнього фахівця з дошкільної освіти. Визначено, що безперервність процесу професійного самовдосконалення формує здатність майбутнього фахівця з дошкільної освіти визначати перспективу свого професійного зростання і самореалізації та відчувати у цьому постійну потребу, незалежно від ступеня вдосконалення системи педагогічної діяльності. Виявлено, що основним мотивом самореалізації є не суперечність, а узгодження між внутрішньою сутністю особистості та рішеннями, які вона виконує. Запропоновано визначати самореалізацію як свідоме, за особистою ініціативою, прагнення до самопізнання, самоствердження, самовиявлення, впровадження особистісного та професійного самовизначення та самоздійснення себе як суб'єкта життєдіяльності. З'ясовано, що самореалізація фахівця з дошкільної освіти – це процес, який скерований на усвідомлення, встановлення і прояв індивідуальних і професійних можливостей, реалізації планів, які забезпечують здобуття найвищих результатів у освітній діяльності. Розкрито структурні компоненти професійної самореалізації фахівця з дошкільної освіти, які взаємопов'язані між собою і становлять повний цикл формування особистості. Встановлено, що професійна самореалізація майбутнього фахівця з дошкільної освіти починається з бажання прийняти себе, усвідомлення необхідності професійного саморозвитку, зміни свідомості та мислення. Визначено, що забезпечення повного циклу руху в освіті дозволяє майбутнім фахівцям з дошкільної освіти професійно розвиватися індивідуальним шляхом відповідно до актуальних життєвих стратегій. Встановлено, що професійна самореалізація фахівця з дошкільної освіти пов'язана з його прагненням до професійного вдосконалення.

Ключові слова: професійна самореалізація, дошкільна освіта, фахівець з дошкільної освіти, професійна діяльність.

The article aims to reveal the features of professional self-realization of the future preschool education specialist. The main functions performed by the process of self-improvement and self-realization of the professional activity of the future specialist in preschool education are reflected. It was determined that the continuity of the process of professional self-improvement forms the ability of the future specialist in preschool education to determine the perspective of his professional growth and self-realization and to feel a constant need for this, regardless of the degree of improvement of the pedagogical activity system. It was revealed that the main motive of self-realization is not a contradiction, but an agreement between the inner essence of the individual and the decisions he makes. It is proposed to define self-realization as a conscious, personal initiative, striving for self-knowledge, self-affirmation, self-expression, implementation of personal and professional self-determination and self-realization as a subject of life. It was found that the self-realization of a specialist in preschool education is a process that is aimed at awareness, establishment and manifestation of individual and professional capabilities, implementation of plans that ensure the achievement of the highest results in educational activities. The structural components of the professional self-realization of a preschool education specialist are revealed, which are interconnected and constitute a complete cycle of personality formation. It has been established that the professional self-realization of a future preschool education specialist begins with the desire to accept oneself, the awareness of the need for professional self-development, a change in consciousness and thinking. It was determined that ensuring a full cycle of movement in education allows future specialists in preschool education to develop professionally in an individual way in accordance with current life strategies. It was established that the professional self-realization of a preschool education specialist is related to his desire for professional improvement.

Key words: professional self-realization, preschool education, preschool education specialist, professional activity.

УДК 371.134
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/59.46>

Зданевич Л.В.,
докт. пед. наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Пісоцька Л.С.,
канд. пед. наук, доцент,
декан факультету дошкільної освіти та психології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Фроленкова Н.О.,
канд. пед. наук,
ст. викладач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Постановка проблеми. У сучасних соціально-економічних умовах досить актуальною є проблема формування у майбутніх фахівців з дошкільної освіти здатності до професійної діяльності, формування вмінь, особистісних і професійних якостей, професійної самореалізації, опанування методикою реалізації індивідуального підходу тощо. Освіта, професійна підготовка та самореалізація життєво важливі для розвитку сучасного суспільства, тому вони вимагають від сучасних фахівців з дошкільної освіти нових знань, вмінь та

навичок. Аналіз психолого-педагогічної літератури та дисертаційних досліджень констатує про підвищену увагу науковців до дослідження проблеми професійної самореалізації майбутніх фахівців з дошкільної освіти з метою підвищення творчого потенціалу, активності та потенціалу майбутніх дошкільників. З огляду на те, проблема професійної самореалізації майбутніх фахівців з дошкільної освіти ще недостатньо досліджена як у теоретичному, так і в методичному аспектах, тому ця тема є актуальною для дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій
Тематика професійної самореалізації майбутніх фахівців з дошкільної освіти лежить в основі досліджень багатьох науковців, зокрема ґрунтовно це питання вивчали та продовжують вивчати Л. Коваленко, О. Темченко, М. Фіцула, М. Ярославцева, С. Мітіна та інші.

Метою статті передбачено розкрити особливості професійної самореалізації майбутнього фахівця з дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження.
Важливим інструментом, від якого залежить ефективність розвитку професійної позиції майбутнього фахівця з дошкільної освіти є постійне самовдосконалення – свідома професійна діяльність фахівця з дошкільної освіти в системі його безперервної педагогічної освіти, яка спрямована на підвищення професійного рівня, професійну самореалізацію, подальший розвиток професійно важливих якостей, підвищення ефективності освітньої діяльності відповідно до інтересів, потреб та можливостей здобувачів освіти, а також до вимог суспільства, особистісного та професійного розвитку людини [2].

Використання інноваційних методів для професійної самореалізації майбутнього фахівця

з дошкільної освіти сприятиме розвитку у них умінь до пошуку нетипових підходів до вирішення педагогічних завдань, формуванню здатності розробляти нові методи, формати, прийоми, засоби навчання, набуттю умінь втілювати теоретичні настанови в конкретні педагогічні заходи.

На рис. 1. відображені основні функції, які виконує процес самовдосконалення та самореалізації професійної діяльності майбутнього фахівця з дошкільної освіти.

Сформульовані функції самовдосконалення відповідають функції науково-методичної роботи закладу освіти стосовно конкретного фахівця з дошкільної освіти та основних складових і частин професійної позиції. Безперервність процесу професійного самовдосконалення формує здатність майбутнього фахівця з дошкільної освіти визначати перспективу свого професійного зростання і самореалізації та відчувати у цьому постійну потребу, незалежно від ступеня вдосконалення системи педагогічної діяльності.

Особистість майбутнього фахівця з дошкільної освіти можна розглядати з позиції більш тісної взаємодії професійного становлення та самореалізації. Основним мотивом самореалізації є не суперечність, а узгодження між

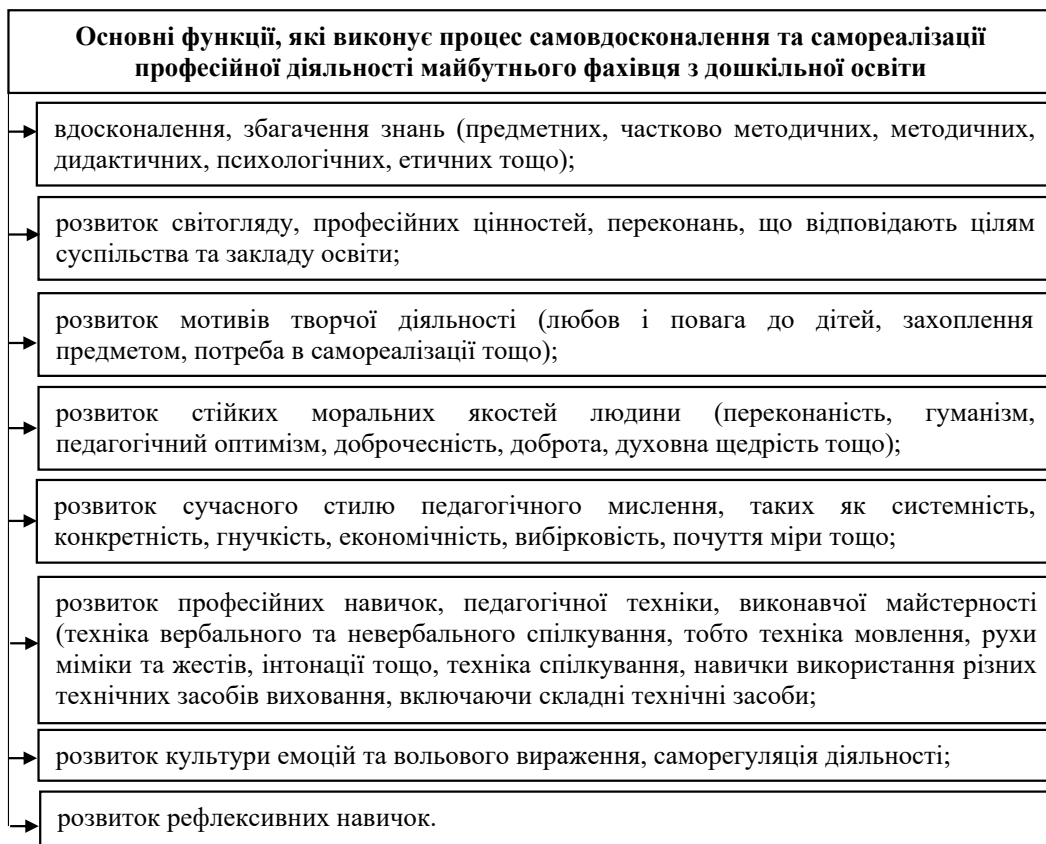

Рис. 1. Основні функції, які виконує процес самовдосконалення та самореалізації професійної діяльності майбутнього фахівця з дошкільної освіти

Джерело: сформовано авторами на основі [6]

внутрішньою сутністю особистості та рішеннями, які вона виконує. Основний спосіб до прояву самореалізації полягає в активній пізнавальній діяльності, яка взаємопов'язана із самопізнанням власного ціннісного змісту, креативним мисленням, розвитком допитливості та інтелекту загалом [4].

Отже, пропонуємо визначати самореалізацію як свідоме, за особистою ініціативою, прагнення до самопізнання, самоствердження, самовиявлення, впровадження особистісного та професійного самовизначення та самоздійснення себе як суб'єкта життєдіяльності.

Самореалізація фахівця з дошкільної освіти найчастіше досліджується вченими як

певний рівень особистісного розвитку за критерієм «успіх – неуспіх». Тому, результатом самореалізації фахівця з дошкільної освіти може стати наявність професійних властивостей, які протегують самоздійсненню індивіда.

Під самореалізацією фахівця з дошкільної освіти доцільно розглядати процес, який скерований на усвідомлення, встановлення і прояв індивідуальних і професійних можливостей, реалізації планів, які забезпечують здобуття найвищих результатів у освітній діяльності. Самореалізація особистості в психолого-педагогічній інтерпретації поєднана із ендогенними та екзогенними чинниками, тобто, вона не відбувається «сама собою», а тому для процесу її реалізації необхідно

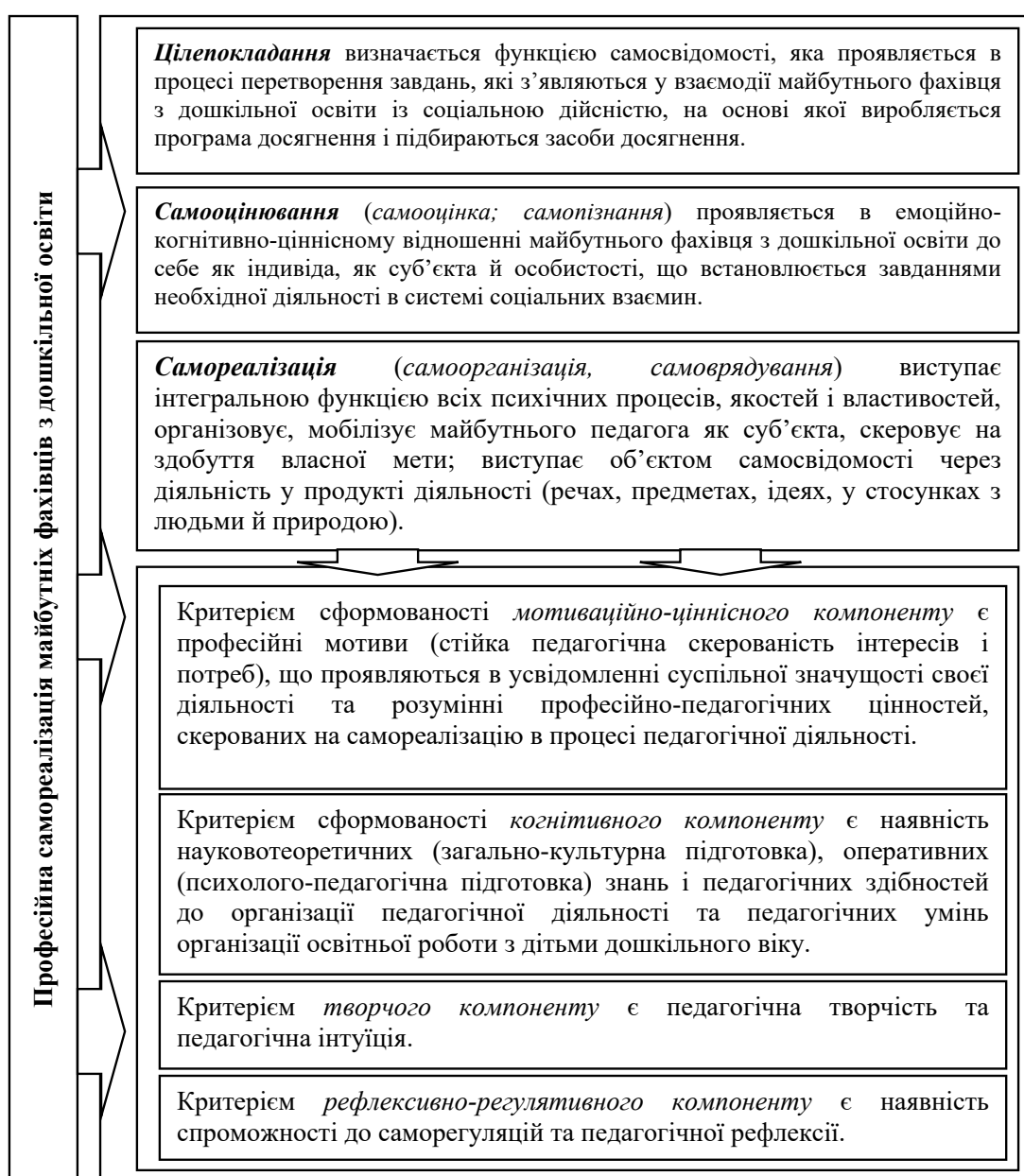

Рис. 2. Структурні компоненти професійної самореалізації майбутніх фахівців з дошкільної освіти

Джерело: сформовано авторами на основі [4]

забезпечувати відповідні умови для самоактуалізації особистості [1].

Таким чином, можемо констатувати факт, що професійна самореалізація фахівця з дошкільної освіти, набуття ним культури для реалізації педагогічної діяльності є безперервним особистісним процесом самопізнання і саморозвитку. Для майбутнього фахівця з дошкільної освіти цією можливістю стає навчання у закладі вищої освіти, де окрім набуття теоретичних знань він має змогу опанувати практичні навички, уміння і набути професійних компетентностей. Тому, основним в цьому аспекті є педагогічна практика, яка в системі професійної підготовки майбутнього фахівця з дошкільної освіти є можливістю для самовизначення у професії й набуття відповідних якостей для формування культури професійної самореалізації [3; 5].

Поняття «професійна самореалізація майбутнього фахівця з дошкільної освіти» є комплексним і охоплює такі елементи як цілепокладання та самооцінювання (рис. 2). Всі структурні компоненти професійної самореалізації фахівця з дошкільної освіти взаємопов'язані між собою і становлять повний цикл формування особистості.

Удосконалення педагогічної практики, забезпечення можливостей для професійної самореалізації фахівця з дошкільної освіти передбачає її організацію в певній логічній послідовності: етап входження й орієнтації в професії, етап професійної ідентифікації та етап самореалізації у професійній діяльності.

Критерієм успішності професійної самореалізації майбутнього фахівця з дошкільної освіти є кар'єрний розвиток, який включає високий рівень компетентності в обраній професії, прагнення до професійного розвитку шляхом підвищення кваліфікації та вдосконалення, а також до складніших досягнень та подальшого розвитку професійних навичок.

Висновки. Таким чином, за результатами проведених досліджень визначено, що професійна самореалізація майбутнього фахівця з дошкільної освіти – це процес реалізації потенційних педагогічних можливостей, уміння реалізувати себе як індивідуальність у педагогічному процесі, впровадження в освітній процес ідей, планів, професійних

потреб, розкриття власного педагогічного «Я» в процесі планування, організації й проведення диференційованих видів педагогічної діяльності з дітьми дошкільного віку.

Професійна самореалізація майбутнього фахівця з дошкільної освіти починається з бажання прийняти себе, усвідомлення необхідності професійного саморозвитку, зміни свідомості та мислення. Забезпечення повного циклу руху в освіті дозволяє майбутнім фахівцям з дошкільної освіти професійно розвиватися індивідуальним шляхом відповідно до актуальних життєвих стратегій. Професійна самореалізація фахівця з дошкільної освіти пов'язана з прагненням до професійного вдосконалення, що виявляється в організації процесу дошкільної освіти та створенні належних умов для кожної дитини дошкільного віку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Коваленко Л. В. Культура професійної самореалізації вчителя як наукова проблема педагогіки вищої школи. *Інноваційна педагогіка*, 2020. № 2 (21). С. 98–101.
2. Темченко О. В. Моделювання як ефективний метод дослідження процесу формування професійної позиції майбутнього вчителя. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки)*. 2016. № 1 (298). Частина I. С. 262–267.
3. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав. 2006. 352 с.
4. Ярославцева М. І. Формування професійної самореалізації майбутніх фахівців дошкільних навчальних закладів у процесі педагогічної практики: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Міністерство освіти і науки України ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький. 2015. 24 с.
5. Mitina S. The psychological component in the structure of professional competence of the teacher of the high school. *Aktualni pytannia osvity i nauky*, 2016. S. 301–305.
6. Temchenko O., Volkova N., Lebid O. Development of the professional position of the teacher in the light of the requirements of the New Ukrainian School. Theory and Practice of Future Teacher's Training for Work in New Ukrainian School: monograph / Edit. I. F. Prokopenko, I. M. Trubavina. Prague, OKTAN PRINT s.r.o., 2020. S. 173–181.